

ch kränkning

–Jag förstod att jag skadat min far och fick jättedåligt samvete. Men gjort var gjort. Jag bad om ursäkt, men ingen klandrade mig. Jag var ju ett barn och hade blivit manipulerad. Morsan trodde dessutom att jag skulle komma hem ganska snart. Att det skulle kunna gå att överklaga omhändertagandet.

Orden stockar sig halsen när Lars fortsätter berätta:

–Jag har grubblat mycket över det som hände på polisstationen. Ett år efteråt, i juni 1985, tog pappa sitt liv. Jag har förstått att han levde i tron att jag aldrig skulle få komma hem igen, så länge han fanns kvar.

–Bidrog min lögn till att pappa tog livet av sig. Hur hade det varit om jag inte sagt så där? Hade pappa kunnat komma till ett behandlingshem och bli fri från sin alkoholism?

Lars blev kvar på barnhemmet i flera månader. Där förekom ingen fysisk misshandel, men Lars beskriver det som ett fängelse.

–Jag fick inte lämna barnhemmet. Inte gå utanför grindarna. Skoltaxi till särskolan varje morgon och sedan stod taxin och väntade när skolan var slut, för tillbaka- karesan. Jag rymde, men blev infångad.

–Det värsta var ovissheten. Jag ville bara hem, hem, hem. Jag visste ju varför jag hamnat där, men begrep ändå inte varför jag inte fick vara med min mamma och min bror.

EN DAG KOM BARNHEMETS föreståndarinna till Lars. Hon förklarade att det senare samma dag skulle komma en familj, "som vill att du ska bo hos dem".

Myndigheterna hade beslutat att Lars skulle placeras i fosterhem. Hos en familj som bodde i ett litet samhälle utanför Örebro. Det blev början på mer kränkningar och mer grovt våld.

–Fosterpappan var väldigt bestämd och dominant. Och samtidigt inställsam när socialtjänsten kom på besök. Han var en dubbelnatur. Ibland rann det över.

Lars minns speciellt en episod. –Vid ett tillfälle skulle han bygga ut verandan. Jag tyckte det blev fint, en perfekt yta att leka på. Jag sprang där och fick en tjock sticka i hälen. Det blödde våldsamt och tårarna rann. Fosterpappan tog tag i mig och skrek: "Jävla unge! Egentligen skulle jag slå in skallen på dig!"

Lars snörvlade och svarade emot: –Jag sa: "Ja slå mig bara, då spottar jag dig i ansiktet!" Jag var inte rädd. Det var mitt enda sätt att hantera kaoset. Att bli hård. Han blev vansinnig och slog allt vad han orkade på min ena axel. Jag spottade honom rakt i ansiktet och skrek: "Kan du inte slå hårdare än så, gubbjävel!"

–Slaget på axeln gjorde fruktansvärt ont och jag tror att det gav mig den sneda ryggen jag har än i dag. Jag var nio år gammal den gången. Fosterpappan var fruktansvärt stark. Men han släppte mig och gav upp. Jag minns det så tydligt.

Fosterfamiljen hade två egna barn – en tonårsson och en vuxen dotter. Plus ett annat fosterbarn.

–Den biologiska sonen var en plågoande. Varje morgon började han frukosten med att knäppa högt två gånger med fingrarna precis vid mitt vänstra öra. Det resulterade i att jag i dag har nedsatt hörsel. Jag blev förbannad var gång, men det struntade ju han i. Varken fosterpappan eller mamman ingrep.

Lars berättar att det fanns en omtänksam person i fosterfamiljen. Dottern.

–Hon var alltid snäll mot mig. Har tänkt att jag skulle vilja söka upp henne och säga tack. Tack för att du fanns. Utan



De kränkningar som Lars Karlsson upplevde som barn har satt djupa avtryck i hans målningar. Titeln på de här två verken är "Sorg" och "Glädje".

FOTO: JAN LINDKVIST



henne hade jag nog tagit mitt liv. Hon och hennes pojkvän tog med mig några gånger in till Örebro. Vi gick i affärer och fikade. Hon skällde på sin lillbrorsa och sa åt honom att sluta vara så elak.

Nu i efterhand är Lars kritisk mot de sociala myndigheterna. Han tycker att samhället måste granska fosterhemmen bättre.

–Det konstigaste av allt är att även fosterföräldrarna hade alkoholproblem. Båda drack mycket, särskilt på helgerna. Pappan misshandlade dessutom hustrun. Men visst, det var fint på utsidan.

–I dag förstår jag varför människor tog emot fosterbarn. Då, 1985–1986, fick de 10 000 kronor per barn och månad. Kärlek eller omtanke var det inte fråga om.

DEN 25 JUNI 1985 inträffar ännu en omvälvande händelse. Lars biologiska pappa hittas död, med en överdos lugnade tabletter i kroppen. Det är mamman och Lars storebror som upptäcker honom liggande framstupa över en fätölj. Föräldrarna har då separerat. Under årens lopp har de brutit upp flera gånger, men alltid flyttat ihop igen.

Lars får inte vara med på begravningen och det dröjer dessutom lång tid innan han får vetskap om pappans bortgång.

I många år trodde Lars att han fick flytta hem igen kort efter dödsfallet. I verkligheten fick mamman – hans biologiska mamma – kämpa ett helt år innan hon fick tillbaka vårdnaden om sin yngste son. Socialnämnden överklagade hela vägen upp till Regeringsrätten, men fick till slut vika sig.

En sommardag 1986 fick Lars till slut beskedet. Han skulle få komma hem.

–Jag gick hela dagen och bara väntade, till klockan fyra på eftermiddagen när mamma skulle komma. Socialtjänsten ville vara med, har jag förstått. Men mamma blev vansinnigt arg. Hon ville inte ha med socialen att göra mer.

Hur beskriver då Lars den tioåring som flyttar tillbaka till Örebro och börjar i ny vanlig skola?

–Det var omtumlande. I två års tid hade den här grabben varit i tre olika fängelser – barnhemmet, fosterhemmet och särskolan. Nu hade han inget av det där och hans pappa fanns inte längre.

–Jag fixade inte situationen. Fick enorma vredeutbrott. Flög på mina klasskompisar, kastade bänkar i skolsalen. I fyran slängde jag in en klasskompis i vägen. Huvudet träffade en klädhängare och blodet forsade. Han hade retat mig:

"Lars har ingen farsa!" Den gången blev jag riktigt rädd.

Lars fick gå hos kurator och speciallärare.

–Från årskurs fyra till nio var jag totalt omöjlig. Hade extraresurser hela tiden. Det blev samma känsla av fängelse. Jag skolkade ofta, ville vara fri!

Lars gick ut nian med streck i nästan alla ämnen och en oviss framtid.

–Jag hade enormt dålig självkänsla. Trodde aldrig att jag skulle kunna fungera normalt i ett vuxenliv. Få jobb och familj, lägenhet, som andra. Jag var helt övertygad om att jag aldrig skulle kunna ta körkort.

Vid 18 års ålder började Lars gå hos en psykolog. Någonstans kring 22 vände det. Han pluggade upp betygen på folkhögskola och lyckades ta både körkort och taxilegitimation. Parallellt sökte han olika konstnärliga uttryck för att kanalisera all frustration. Först med en filmkamera, sedan skrivande och till sist måleri.

–I skolan tyckte jag illa om ämnet bild. Det konstnärliga kom senare. Det var som för alla konstnärer – ett bekräftelsebehov. Skamkänslorna har fått honom att söka upp personer för att be om ursäkt. På högstadieskolan träffade han flera gamla lärare:

–De sa att de hade förstått. Jag var ju omöjlig att hantera, men de hade känt till min bakgrund. Taxikörningen bidrog också till mognaden. Mötena med olika människor lärde mig självbehärskning. Du kan råka på vem som helst. Arg, tjuv-



Alla målningar som återges på den här sidan hänger i vintres på läns museet i Örebro. De ingår i en vandringsutställning om barnhem i Sverige.

ig, glad. Man måste kunna hantera alla resenärer. Utan att be dem fara åt helvete.

I dag har Lars jobb, flickvän, lägenhet och har medverkat på flera utställningar med sina målningar. Han har också fått revansch på andra sätt. Många år efter att han lämnat särskolan träffade han av en slump kokerskan som jobbat i köket. Hon berättade att föräldrarna till slut gått samman och lyckats uppmärksamma myndigheterna på övergreppen. Resultatet blev att skolan stängdes.

I VUXEN ALDER ÅTERSÄG Lars dessutom "kopparröret". Lars var arbetslös och gick till en arbetsförmedling i kommunen. Han tog en nummerlapp och kände genast igen den forne läraren. Han jobbade nu som arbetsförmedlare.

Slumpen var på Lars sida. När hans turnummer kom var det "kopparröret" som tog emot.

–Det första jag sa var: "Hur känns det att slå små barn tills de får blåmärken och gråter?" Jag har aldrig sett någon människa bli så stressad. Jag höjde rösten och sa, så att hela kontoret skulle höra: "Bara så att ni vet: er kollega är den mest brutala barnmisshandlare som finns i det här landet! Han har slagit minderåriga så att de fått men för livet." Sedan gick jag ut. Det kändes fantastiskt.

I höstas var Lars med i tv, i Tvårsnytt, och berättade sin historia. Det var med anledning av utställningen om barnhem och fosterhem som nu är ute på turné i landet.

Än i dag är Lars påverkad av allt som hände i unga år.

–Jag är väldigt känslig för ovisshet och brutna löften. Ett problem är arbetsgivare som lovar vitt och brett. Har vi enats om saker vill jag att det uppfylls.

–Ibland har jag svårt att hantera konflikter. I vissa situationer kämpar jag med känslan av att vara instängd, om någon står i vägen och blockerar en dörr till exempel.

Först på senare år har det gått upp för Lars att pappan faktiskt anklagades för incest i samband med omhändertagandet av sonen. Att han skulle ha förgripit sig på Lars, och på det sättet orsakat blåmärket i skrevet.

–Det är absurt, säger Lars. Jag har inga sådana minnesbilder. Jag var åtta år och kommer ihåg vurpan på cykeln. Min pappa har varit död i snart 30 år. Jag har ingen anledning att skydda honom nu, om det var så att han hade utsatt mig för övergrepp.

JAN LINDKVIST